

INFORMACE O VÝSLEDČÍCH OPERAČNÍ A BOJOVÉ PŘÍPRAVY

Přísun informací

Snaha o nalezení takových principů řízení společnosti, které budou odpovídat současným podmínkám jejího rozvoje, vede nutně i k řešení rozporů mezi velkým množstvím vznikajících zpráv. Možnostmi je účelně zvládnout a snahou získat maximální počet informací.

V současné době jsme svědky seriózních pokusů o regulování informačního toku i v armádě. Jednou z důležitých větví tohoto toku jsou informace z oblasti operační a bojové přípravy, která je tím nejvlastnějším úkolem armády. K usměrnění dochází plným právem, protože včasné, úplné a pravdivé hlášení (jako jeden z hlavních druhů informace, směřující k řídicímu subjektu), po kterém následuje jasný a neopoždřený rozkaz (jako jeden z nejdůležitějších typů vojenské informace směřující k řízenému objektu), mají srovnatelnou hodnotu s výtečnou bojovou technikou, bojovým mistrovstvím a odhodláním vojsk. Bez účelného toku informací lze jen obtížně a s chybami řídit a tím méně vést v míru i ve válce.

Přísun informací by měl fungovat téměř samočinně a každý funkcionář má dostat informace, které **bezpodmínečně** potřebuje a současně takové, z nichž má možnost si vybrat, protože ho budou zabírat z hlediska jeho pracovní náplně.

Budeme tedy potřebovat jistou nezbytnou sumu informací (I_n) a určité procento informací zdánlivě nadbytečných (I_p), které právě umožní požadovaný výběr. I_p však v každém jednotlivém případě budou mít jiný obsahový charakter. To znamená, že bychom měli tuto úměrnou redundanci tolerovat a ne-

snažit se pod heslem stručnosti o její likvidaci.

Čili $\Sigma I = I_n + I_p$, přičemž $I_n \gg I_p$

Informace má mít pak takový charakter, který dovolí je využít jak pro účely operativy, tak i perspektivy, a to s ohledem na potřeby jednotlivých stupňů velení. Nebude tedy pro všechny stupně velení shodná, ovšem v zásadě bude vždy vycházet z nultého stupně hierarchického pořadí, přičemž bude na každém vyšším stupni sumarizována a obohacována o informaci, vznikající na tomto vyšším stupni.

Čili $I_1 = \Sigma I_0 + I_a$, $I_2 = \Sigma I_1 + I_b$
tedy obecně: $I_b = \Sigma I_a + I_b$

Forma informací

Jakékoli strojové zpracování informací, které je jistě naším cílem, vyžaduje buď jejich kódování číselnou soustavou, nebo přímé vyjádření číselnou hodnotou. Zdá se, že většinu hodnotících informací o výsledcích operační a bojové přípravy můžeme vyjádřit známkou. Pro další analytickou práci s informacemi je nejlépe využít celého rozsahu desítkové soustavy, protože tak je možné vyjádřit i jemné rozdíly. To je však přílišný průlom do dosavadních zvyklostí a tradic známkování, které se pohybují mezi čtyřmi až pěti (ve výjimečných případech i šesti) hodnotícími stupni.

V současné praxi však používáme jen dvou známek, což vede k naprosté nivalizaci a znamená, že hodnocení neodpovídá skutečnosti. Tak např. v jednom přehledu o výsledcích výcvikového roku 1968 bylo uvedeno 750 známek, z nichž

bylo 15 pětěk a ani jedna dvojka: hodnocení je tedy vyjadřováno prakticky dvěma známkami. Tento údaj, který je nazýván „centrální tendencí“, je zařazen mezi chyby v hodnocení. Jeho důsledkem je, že informace tohoto typu jsou prakticky nepoužitelné, neboť sice slouží k sestavení jisté mozaiky jako dokumentu okamžité hodnoty, ale praktické řízení vychází pak stejně pouze z neformálních informací a z intuice. Rovněž z hlediska dlouhodobého statistického zpracování jsou takové údaje téměř bezcenné.

Leptšího stavu dosáhneme volbou tzv. posunovací škály s nucenou distribucí, za které dodržíme předepsané rozložení s přípustnými výkyvy daného rozmezí. To by ovšem znamenalo, že si připustíme myšlenku a hlavně skutečnost, že deset procent nevyhovujících není katastrofou, ale zákonitou realitou. Zřejmě i odměny a postihy bychom používali podle jiných kritérií než dosud.

Obsah informací

Pokusme se nyní sledovat obsahovou stránku problému. Řídící orgán musí mít přehled o celé široké oblasti operační a bojové přípravy, o tendencích jejího rozvoje a podle toho vybírá jednotlivé úkoly, které bude sám a hlavně podřízení plnit a stanoví k tomu příslušná opatření. Přitom přihlíží k tomu, že v oblasti bojové přípravy, je převážnou většinou úkolů a opatření stanoví příslušné výcvikové předpisy. To je první etapa práce.

Ve druhé etapě požadujeme informace o tom, s jakým výsledkem byla provedena nařízená opatření a jakým způsobem jsou úkoly plněny. Jde především o zajištění kladných či záporných odchylek od předpokládaného průměru.

Ve třetí etapě porovnáme zjištěné informace se záměrem, odhalíme klady a nedostatky a při rozporu či napětí buď v průběhu roku usměrníme činnost podřízených, aby dosáhli stanovených cílů, nebo při přípravě nového výcvikového roku nám takto zjištěné skutečnosti ovlivňují práci první etapy, k níž se cyklicky vracíme.

Přitom výrazně vyniká rozdíl mezi řízením operační a taktické přípravy vojáků z povolání a štábů a řízením bojové přípravy jednotek. Zatím co vojska mají dvouletý výcvikový cyklus, který se neustále tzv. opakuje, příprava vojáků z povolání a štábů musí respektovat jejich profesionální charakter, musí logicky navazovat na dosažené znalosti a

zkušenosti a musí mít proto stoupající spirálovitý ráz.

Není tedy dost dobře srovnatelný výsledek přípravy jednotek a štábů, i když jsou někdy na sobě velmi závislé. Ale i při taktickém cvičení mohou nemaskovaná vojska pokazit sebelépe splánovanou akci nebo naopak nejlépe cvičené jednotky nemohou nic změnit na uskuutečnění nedomyšleného rozkazu. I to jsou důkazy pro rozčlenění těchto dvou systémů příprav i v hodnocení. V mnohých druzích příprav je zcela odlišná náplň pro obě jmenované skupiny; řadu příprav, které programy bojové přípravy předepisují pro vojáky základní služby, s důstojníky ani neopakujeme.

Zdá se tedy, že i sběr a uchování informací o výsledcích operační a bojové přípravy bychom měli rozdělit do uvedených dvou skupin. Jejich integraci totiž zkrslujeme jednu nebo druhou část a výsledek není obrazem skutečnosti. Mohlo by být dvojí hodnocení: jedno zahrnující profesionální část armády a druhé týkající se její variabilní části. Vedle nich by potom měly stát informace o výsledcích z vojenských škol jako samostatný prvek. Bude účelné prověřit na zkoušku tento způsob zpracování výsledků výcvikového roku.

Pochopitelně vznikne otázka — a co s hodnocením víceetapových cvičení, např. divizního taktického cvičení. I zde můžeme hodnocení rozlišit, i když profesionální část budou v tomto případě zastupovat především veliteli divize a velitelé pluků a jejich štáby, zatímco činnost nižších velitelů splyne s činností jednotek, kterou představují vojáci základní služby. To však není tak rozhraduující moment — už vzhledem k četnosti svého výskytu v rámci všech opatření — aby musel zvrátit již uvedený princip.

Informace o přípravě vojáků z povolání a štábů

Jaké informace jsou tedy žádoucí z přípravy vojáků z povolání a štábů?

První část by uváděla hodnocení jednotlivých druhů této přípravy, k čemuž základním předpokladem je důkladná a promyšlená její kategorizace. Potom je nutné stanovit jednotlivé předměty nebo někdy soubor předmětů, které budou stabilní součástí přípravy vojáků z povolání na všech stupních a budeme je centrálně hodnotit. Takovým souborem předmětů může být např. velitelské zaměstňování, které pro různé odbornosti a různé velitelské stupně může mít rozdílné

ný obsah, ale může být vyjádřeno jedinou známkou, která bude sice do jisté míry abstrahována od obsahu, ale bude nakonec celožádně srovnatelná.

Konečně obdobná abstrakce bude nutná i u takového předmětu, jako je střelecká příprava, která by zcela zákonitě měla být součástí přípravy všech vojáků z povolání. Pro celkové hodnocení bude zřejmě nutné vyjít ze zásady, že každý má znát určitou oblast, jemu funkčně příslušející — tedy např. někdo střelbu z tanku, kulometu, samopalu a pistole a jiný jen střelbu z pistole. Výsledná známka stanoví pak obecnou úroveň předmětu — střelecká příprava.

Z přípravy štábů vyžaduje nadřazený prakticky jen zhodnocení štábních nácviků a sám připojuje hodnocení těch zaměstnání, která sám řídil a tedy i hodnotil, tj. velitelsko-štábní cvičení, válečné hry apod.

Ovšem stanovení předmětů pro hodnocení závisí nejen na jejich významu z hlediska operativního a perspektivního řízení, ale i na tom, aby nedošlo k neoprávněnému podcenění těch předmětů, které by se ocitly mimo okruh zájmu nadřazeného. Mohlo by to znamenat jejich praktickou anulaci, i když by v plánu byly uvedeny. Ovšem rozšíření škály hodnocených předmětů je především závislé na technice záznamu a přenosu. Rozšiřovat ruční zpracování je totiž neúnosné.

Druhou oblastí, která zajímá nadřazeného, je způsob plnění jednotlivých úkolů. Nařídil-li např. prostudovat a naučit se aplikovat zásady přechodu vodního toku z chodu, pak výsledné známky z velitelského zaměstnání, ani ze štábního nácviku nic neřeknou, protože ony zakrývají jejich obsah. Proto další část informace by měla být odpověď na způsob procvičení těchto úkolů. To zatím vyjadřujeme slovně a bylo by účelné navrhnout metodu přenášení a záznamu těchto informací kódovaně, abychom i tuto část mohli strojově zpracovat a zaznamenat.

Konečně **poslední část** informace nadřazenému by měla obsahovat hlášení o tom, jak byla splněna nařazená a plánovaná opatření a údaje, které jsou zajímavé z hlediska dlouhodobého srovnávání — zda šlo o cvičení v terénu či na mapách, součinnostního či nikoliv, kolika stupňového, v jakém prostoru a směru a s jakými učebními úkoly. Tyto údaje totiž umožní v dalších letech volit správně plán opatření tak, aby všechna velitelská se mohla vyvíjet ve formách,

obsahu a prostoru cvičení. Zároveň bude nutné sledovat důvody, proč to či ono opatření nebylo splněno.

Je zřejmé, že tyto tři části by měla informace o vlastním stupni velení. Protože však nadřazeného zajímá plnění úkolů o dva stupně níže, bude nutné do každé části informace zahrnout i hlášení o podřízeném stupni, a to integrovaně i za jemu podřízené.

Pokud jde o časové termíny těchto informací, nebyly by zřejmě shodné; čím vyšší stupeň, tím větší časový odstup mezi předkládanými informacemi s výjimkou těch, které by měly ke všem příslušným stupňům proniknout ihned.

Informace o bojové přípravě

Podle obdobných principů můžeme uvažovat i o toku informací o výsledcích bojové přípravy. Většina hlášení a jinak získaných údajů o výsledcích bojové přípravy je však vzájemně nesrovnatelná vahou množství osob a techniky, která za jednotlivými hodnoceními stojí. Vezmeme-li kupř. střeleckou přípravu, která je u tankového pluku dejme tomu hodnocena známkou 4, u spojovacího praporu 3 a u velitelské rotý známkou 2 atd., pak nelze říci, že úroveň střelecké přípravy v celém svazku je hodnocena průměrnou známkou z uvedených, tedy trojkou. Sumarizovat lze všechny tankové pluky, všechny spojovací prapory atd. Teprve vhodně volený program samočinného počítáče, respektující potřebné koeficienty, získané z dlouhodobé statistické analýzy, bude schopen sdělit průměr s přihlédnutím ke všem jevům nejrozdílnějších zvláštností, vyjadřujících ty či ony podmínky a vlivy.

Přitom bude nutné stanovit zásady sumarizace tak, aby průměry na všech stupních nevytvářely nežádoucí nivelační stav. Počítáme-li s využitím samočinných počítačů, pak při fantastické rychlosti zpracování výsledků a při vhodně volené cestě přenosu není relativně na závadu množství údajů. Proto můžeme od jistého stupně zaznamenávat a přenášet celou hodnotící škálu, nejen průměr z ní.

Výpočetní technika totiž umožňuje vynechat řadu mezilinků při zpracování informací a dovoluje centrálně zpracovat i prvotní údaje. To by znamenalo revoluční zásah: místo tradičního kuzeletického toku informací, který znamená postupné zobecňování a zužování zdola nahoru, by informační tok dostal tvar válce, jehož základna — obohacovaná o výsledky jednotlivých vrstev — je celá

přímo nesena na nejvyšší stupeň a tam po zpracování podle příslušných programů je stavěn komolý kužel vyhodnocených informací, a to shora dolů.

Uchovávání informací

Jaké mají být požadavky na uchování a využití všech těchto informací? První část, hodnotící, má být trvale zachována tak, abychom mohli sledovat dlouhodobě stav výcviku, porovnávat a statisticky zkoumat. Výsledky by byly na pásce nebo děrném štítku a kdykoliv k dispozici pro jakoukoliv manipulaci. Trvalou hodnotu však mají tyto informace od stupně útvaru nahoru. Údaje z nižších stupňů mají hodnotu pouze okamžitou a je tedy účelné zničit je po ukončení výcvikového roku.

Druhá část, odpovídající na konkrétně stanovené úkoly a oznamující klady a nedostatky a jejich příčiny, má i na vyšších stupních jistou hodnotu maximálně 2—3 roky, slouží při stanovení úkolů na další rok a umožňuje srovnání s předminulým obdobím. Po uvedené lhůtě můžeme tyto údaje rovněž zlikvidovat, protože přestávají mít praktický smysl. Na nižších stupních mají význam jen okamžitý.

Třetí část, uvádějící základní údaje o cvičeních, má opět od útvaru výše význam trvalý, protože umožňuje dlouhodobě porovnávání akcí, jejich prostorů, intenzity atd. U nižších stupňů bude vhodné trvale zaznamenat jen druh opatření a jejich počet v průběhu roku, a to opět z hlediska statistického vyhodnocení.

Jistý problém bude ovšem i s využitím těchto informací a to zejména z toho hlediska, aby se s nimi všichni zainteresovaní činitelé (včetně velitelů) naučili zacházet a skutečně s nimi pracovat. Nepřehlednost, nesrovnatelnost a verbální charakter současných informací tyto návyky neumožňuje. Proto i novou formu musíme volit tak, aby tyto nedostatky odstranila.

Postup při realizaci sběru informací

Každé principiální změně musí předcházet podrobná analýza problému, jeho přesná formulace a vytypování všech návazností na jiné činnosti. Nejnak tomu musí být i při řešení otázky informačního toku v operační a bojové přípravě.

Informace o stavu výcviku není pochopitelně jen vševojsková. Bude se proto podstatně lišit u letectva a PVOS od pozemních vojsk a bude mít své rozdíly i v jednotlivých druzích vojsk. Proto mu-

síme nejdříve vypracovat kostru a vzor vševojskového toku informací o výsledcích přípravy a podle něho upravit všechny ostatní, a to tak, aby jeho smysl a jednotlivé myšlenky zůstaly zachovány.

Souběžně s touto analytickou prací bychom měli vyřešit problém kvalifikace tak, aby používání hodnotících stupňů a známek bylo jednotné, jasné a jednoduché; současně bychom měli dále rozšířit stanovené normy pro jednotlivé činnosti, zejména v bojové přípravě.

Maximálnímu využití moderní výpočetní techniky musí předcházet etapa programování, která by vyřešila všechny technické a formální problémy sběru a uchování těchto informací.

Úplná realizace nemusí však znamenat kvalitativní skok. Řada podmínek může postupně narůstat a můžeme ji uplatnit etapovitě po vyřešení každé dílčí otázky z koncepčního hlediska — tedy při dodržení maximální snahy vyhnout se řetězové reakci změn.

Další postup tedy není jednoduchý, vyžaduje soustředěnou práci odborníků, kontrolu a úpravu předpisů a bude mít i své finanční a materiální důsledky.

Závěry

Při řešení tohoto problému můžeme vzít v úvahu i tyto myšlenky:

- obsah požadovaných informací nesmí být samoúčelný, musí být podřízen perspektivním cílům a umožňovat operativní řízení;

- předpokladem komplexní analýzy současného stavu je **kategorizace obsahu a forem** operační a bojové přípravy všech druhů vojsk;

- základním problémem sběru informací je jejich **kvantifikace**; k jejímu dosažení musíme sjednotit roztržitý systém hodnocení na jednotných a účelných pravidlech;

- z hlediska uchování a využití informací v operační a bojové přípravě bude účelné **oddělit hodnocení stabilní profesionální části armády a její variabilní části**;

- v **hodnocení** je účelné se zaměřit na

- hodnocení **jednotlivých druhů příprav**,
- stupeň **plnění stanovených úkolů**,
- **plnění plánovaných opatření**;

- vycházíme z předpokladu, že ke sběru, uchování a využití informací použijeme **nejmodernějších technických prostředků**;

— pro sběr informací musíme **unifikovat zásady** platné do útvaru vto a stanovit trvale platné principy i pro vyšší stupně;

— počítat s **úpravou administrativních předpisů tak**, abychom mohli i dlouhodobě manipulovat se získanými údaji;

— budeme postupně likvidovat chyby v hodnocení, projevujících se tzv. **centrální tendencí**;

— výsledky operační a bojové přípravy se stanou **předmětem statistických šetření**.

Zůstat na úrovni manufakturních, verbálních a vzájemně nesrovnatelných hlášení současnosti znamená zmeškat rychlík, který je schopen nás dovézt do stanice, v níž budeme mít daleko více informací v kratší době, s menší námahou a s větší možností s nimi soustavně pracovat. A tyto skutečnosti se mohou výrazně projevit na řízení, které je konec konců tím hlavním cílem, pročež informace potřebujeme; pak mohou mnohem účinněji působit na celkový stav bojové schopnosti celé armády.